

ZAMONAVIY SHAXSNING IJTIMOY FAOLLIQI VA MADANIYATINI OSHIRISHNING ASOSIY MEKANIZMLARI

Abdukarimova Gulchexra Baratovna

*Toshkent davlat transport universiteti,
"Ijtimoiy fanlar" kafedrası katta o'qituvchisi,*

Annotasiya. *Maqolada Zamonaviy shaxsning ijtimoiy faolligi va madaniyatini oshirishning asosiy mexanizmlari tarbiya (og'zaki nutqning boshlang'ich shakllari, kundalik xushmuomalalik tamoyillari va boshqalar), ta'lim (odamga dunyo, uning ijtimoiy hayoti to'g'risida oqilona bilim asoslarini berish) kabi institutlarni o'z ichiga olishi kerak. Ijtimoiy-psixologik moslashuvdan farqli o'laroq, ijtimoiy faollashuv jarayonida uning faol va individual xususiyati kabi masalalar yoritilgan.*

Kalit so'zlar. *Ijtimoiy faollashuv jarayonida uning faol va individual xususiyati shaxs, qonun, harakat.*

Annotation. *the main mechanisms of increasing the social activity and culture of a modern person in the article should include such institutions as upbringing (elementary forms of oral speech, principles of everyday politeness, etc.), education (giving a person the basics of rational knowledge of the world, its social life). in contrast to socio-psychological adaptation, issues such as its active and individual nature are covered in the process of social activation.*

Keywords. *Its active and individual feature in the process of social activation is personality, law, action.*

Jamiyat hayotida ijtimoiy tajribani uzatishning eng samarali obektlari kichik ijtimoiy guruhlar (birdan bir necha o'nlab kishilargacha) bo'lib, ular yoshi va ijtimoiy tarkibi bo'yicha maksimal darajada bir xildir. Ijtimoiy tajribani (ommaviy, guruh va individual) fanga yetkazishning har qanday shakli odamlarning ijtimoiy faollashuvi va inkulturatsiyasi jarayoni deb ataladi. Shu bilan birga, ijtimoiy faollashuv deganda shaxsni (odamlar guruhini) ijtimoiy hamjamiyatning asosiy qoidalari, mehnat taqsimoti, jamiyatning ijtimoiy tabaqalanishi, kundalik va boshqa ruxsat etilgan xatti-harakatlar normalari, amaldagi qonunchilik tizimiga kiritish tushuniladi. Siyosiy va mafkuraviy jihatdan ishlab chiqilgan hukmlarning ruxsat etilgan meyorlariga, ijtimoiy muloqot tillariga, shuningdek, kategoriyali hukmlarni ishlab chiqish, ijtimoiy muloqot tillarida va boshqalarga, shuningdek, ayrim xatti-harakatlarga nisbatan qat'iy taqiqlarni ishlab chiqish muayyan jamiyatda qabul qilingan. O'z navbatida, inkulturatsiya ezgulik va yomonlik, go'zal va dahshatli baholash mezonlari meyorlaridagi o'xshash ta'limot bilan, axloq, estetika, milliy falsafa, ramzlar, o'zini o'zi identifikatsiya qilish tamoyillarini umumiy gumanitarlik asoslariga kiritish bilan bog'liq. Bunday treninglar chet davlatga yashash uchun ko'chib kelgan muhojirlarga, lekin birinchi navbatda mamlakat

aholisining yosh avlodiga beriladi. Chunki faqat shu tarzda berilgan konkret tarixiy jamiyat keyingi avlodda o'zini (asosiy belgilarida) takrorlashi mumkin, ya'ni milliy, tarixiy va boshqa o'ziga xosliklarning to'liqligida ijtimoiy yaxlitlik sifatida tarixiy takror ishlab chiqarish siklidan o'tadi.

Zamonaviy shaxsning ijtimoiy faolligi va madaniyatini oshirishning asosiy mexanizmlari tarbiya (og'zaki nutqning boshlang'ich shakllari, kundalik xushmuomalalik tamoyillari va boshqalar), ta'lim (odamga dunyo, uning ijtimoiy hayoti to'g'risida oqilona bilim asoslarini berish) kabi institutlarni o'z ichiga olishi kerak. Ijtimoiy-psixologik moslashuvdan farqli o'laroq, ijtimoiy faollashuv jarayonida uning faol va individual xususiyati ta'kidlanadi. Boshqacha qilib aytadigan bo'lsak, ijtimoiy faollashuv - bu shaxsning shakllanishi, uning individuallashuvi, shaxsning ijtimoiy mavjudot sifatida shakllanishi, shaxsning psixologik, subektiv dunyosining paydo bo'lishi, ijtimoiy xususiyatlarni assimilyatsiya qilish (qabul qilish) orqali o'tadi.

Keksa odamlarning muvaffaqiyatli ijtimoiy faollashuvi hayotning yuqori sifatini saqlashning asosiy shartlaridan biridir. Hayot tarzining psixologik tarkibiy qismi keksa odamlar bilan bog'liq eng o'tkir va hozirda kam o'rganilgan muammolardan biridir. Keksa odamlar duch keladigan iqtisodiy va tibbiy muammolar haqida juda ko'p aytilgan. Ammo tibbiy yordam va moddiy yordam darajasi psixologik qulaylik darajasi va inson uchun maqbul turmush tarzi bilan bevosita bog'liq emas. Qiyinchilik shundan iboratki, agar iqtisodiy va tibbiy masalalarni ma'lum bir yosh guruhidagi barcha odamlar uchun markazlashtirilgan va standart tarzda hal qilish mumkin bo'lsa, psixologik muammolarni keksa odamning shaxsiy fazilatlaridan kelib chiqib, individual ravishda hal qilish kerak.

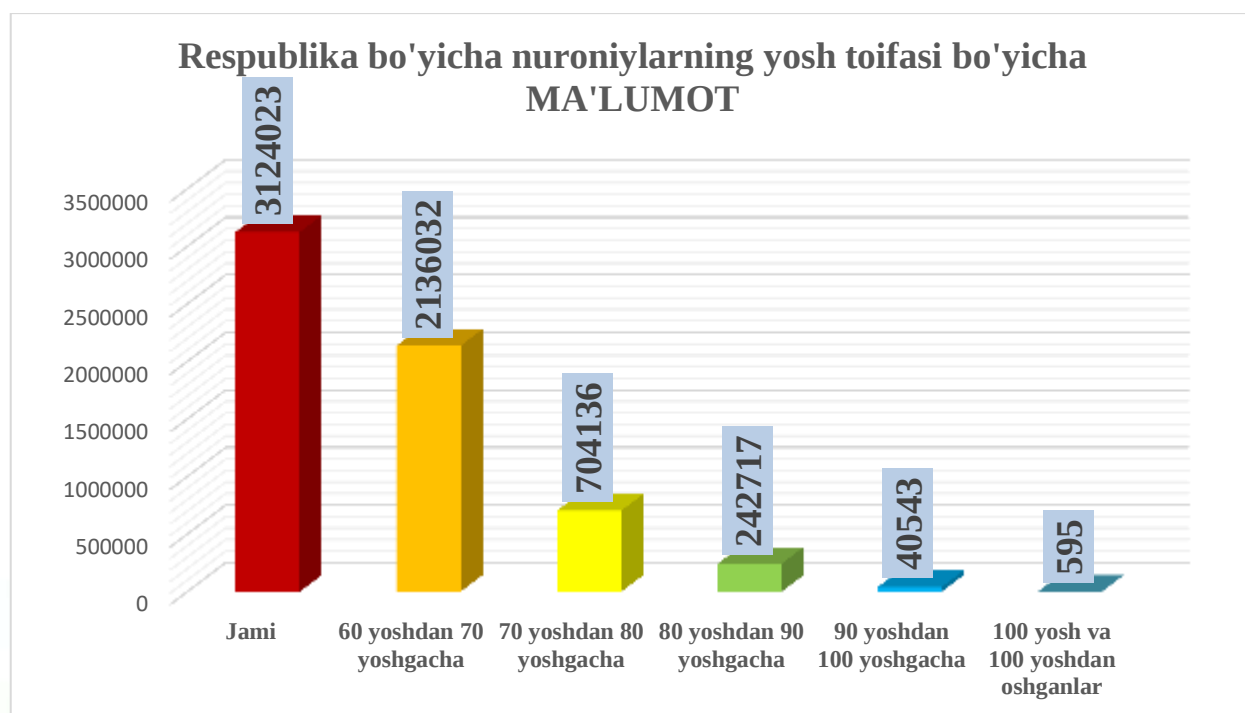
Akademiklar, sotsiologlar va keksa odamlar bilan ishlash uchun mas'ul mansabdor shaxslar tomonidan o'tkazilgan so'rovlar shuni ko'rsatdiki, yolg'izlik, sog'liq va iqtisodiy muammolar o'zlarining turmush darajasini yaxshilash bilan bog'liq eng muhim muammolardan biridir. Shunday qilib, tibbiy yordam va daromad sifatining dolzarbligiga qaramay, deyarli barcha keksa odamlar psixologik muammolardan azob chekishadi.

Keksalikka moslashish jarayoni erkaklar va ayollar uchun farq qiladi. Bu har ikkala jins vakillarining turmush tarzidagi farqlar bilan bog'liq: yerkaklarning professional ijtimoiy rollarga ega bo'lgan o'zini-o'zi, ayollar esa oila va uy-ro'zg'or rollariga ega bo'lgan o'zini o'zi identifikatsiyalash. Shu bilan birga, agar ayol o'z qadr-qimmatini va hayotiy muvaffaqiyatini go'zallik, jozibadorlikka urg'u berilgan ijtimoiy rollar bilan bog'lasa, qarishni anglash ko'pincha mag'lubiyat va oxiri sifatida qabul qilinishi ta'kidlandi. uning butun hayotiy faoliyati. Shu bilan birga, ayol o'zini birinchi navbatda "ona", "xotin" rollari bilan bog'lagan hollarda, keksalikka moslashish jarayoni kamroq og'riqli bo'ladi. Qariyalar yoshi haqida gapirganda, shuni yesda tutish kerakki, ushbu yosh davrida ikkita guruh mavjud - 60 yoshdan 75 yoshgacha va 75 yoshdan oshganlar hisoblanadi.

Bugungi kunda O'zbekiston faxriylarining ijtimoiy faoliyatini qo'llab-quvvatlash "NURONIY" jamg'armasining statistik ma'lumotlarga ko'ra mamlakatimizda nuroniylar

soni 3 million 124 mihg 23 tani tashkil etadi. Ushbu ma'lumot quyidagi rasmda ko'rsatilgan (4-rasm).

4-rasm.

Bu guruhlar psixologik va tibbiy holatida bir xil emas. Birinchi guruhdagi keksa odamlar uchun motivatsion komponentlar faolligini yetarlicha yuqori darajada ushlab turish xarakterlidir; ular uchun eng muhim muammolar ijtimoiy-psixologik moslashuvning buzilishi va u bilan bog'liq psixologik noqulaylikdir. Ikkinchi guruh vakillari uchun sog'lig'ining yomonligi, zaiflik va ko'pincha doimiy parvarish zarurati bilan bog'liq tibbiy muammolar birinchi o'ringa chiqadi. Moslashuv konsepsiyasining uslubiy noaniqligi batafsilroq tavsifni talab qiladi. Zamonaviy psixologiyada moslashish atamasining qo'llanish ma'nosi umumiy lotincha adaptio – adaptatsiyaga borib taqaladi. Biroq, turli xil psixologik maktablar tomonidan taklif qilingan moslashuv ta'riflari bir-biridan farq qiladi.

REFERENCES:

1. Умарова, Р. Ш., Абдукаримова, Г. Б., & Тухтабоев, Э. А. (2019). Вклад Абу Райхана Беруни в развитие философии Ближнего, Среднего Востока и мировой науки. *Проблемы науки*, (12 (48)), 65-66.
2. Ramatov, J., & Umarova, R. (2020). Theoretical and ideological sources of beruni's philosophical views. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 10(11), 1974-1980.
3. Ramatov, J., Umarova, R., Baratov, R., Khasanov, M., Sultonov, S., & Kushakov, F. (2022). MODERN REQUIREMENTS FOR THE SPIRITUAL IMAGE OF YOUNG

PEOPLE AND ITS MANIFESTATION IN PRACTICE. *Academic research in educational sciences*, 3(10), 582-586.

4. Ramatov, J., & Umarova, R. (2020). Theoretical and ideological sources of beruni's philosophical views. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 10(11), 1974-1980.

5. Умарова, Р. Ш. (2019). Бытие и философские взгляды Абу Райхана Беруни. *Достижения науки и образования*, (3 (44)), 32-33.

6. Ramatov, J., & Umarova, R. (2021). Central Asia in IX-XII Centuries: Socio-political Situation, Spiritual and Cultural Development. *Academicia Globe: Inderscience Research*, 2(04), 148-151.

7. Ramatov, J., Umarova, R., Baratov, R., Jurabayev, N., & Artikova, B. (2022, June). Constructive and optimal solutions for the formation of a stable ecological situation in the Aral Sea region of Uzbekistan. In *AIP Conference Proceedings* (Vol. 2432, No. 1, p. 030113). AIP Publishing LLC.

8. Умарова, Р. (2015). Некоторые аспекты взаимоотношений природы, человека и общества во взглядах Абу Али Ибн Сино и Абу Райхан Беруни. *Theoretical & Applied Science*, (10), 127-129.

9. Умарова, Р. Ш., Абдукаримова, Г. Б., & Тухтабоев, Э. А. (2019). Вклад Абу Райхана Беруни в развитие философии Ближнего, Среднего Востока и мировой науки. *Проблемы науки*, (12 (48)), 65-66.

10. Умарова, Р. Ш. (2019). Основы духовно-нравственного воспитания молодежи в трудах Абу Райхана Беруни. *Проблемы науки*, (4 (40)), 56-57.

11. Ramatov, J. S., Umarova, R., & Khasanov, M. N. (2022). METHOD OF DETERMINATION OF TRANSPORT INTENSITY IN URBAN CONDITIONS. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(6), 931-936.

12. Умарова, Р. Ш. (2020). Натурфилософия Абу Райхана Бируни. *Вестник науки и образования*, (4-1 (82)), 35-37.

13. Umarova, R. S. (2019). Fundamentals of spiritual and moral education of youth in the works of Abu Rayhan Beruni. *Problems of science*, no. 4 (40).

14. Ramatov, J., Umarova, R., Sobirova, S., & Rakhimova, M. (2022). THE PROCESS OF CIVILIZATION AND IMPORTANT CHANGES IN LIFE. *Web of Scholars: Multidimensional Research Journal*, 1(6), 243-246.

15. Ramatov, J., Baratov, R., Jurabayev, N., Umarova, R., & Mamajanova, G. (2022, June). Evolution of railway construction development in Uzbekistan: Past and prospects. In *AIP Conference Proceedings* (Vol. 2432, No. 1, p. 030011). AIP Publishing LLC.